

מדינה שיש לשער כי תשמח ליטול על עצמה תפקיד זה, מתוך מניעים של גאווה לאומית ושאיפה להוכיח את יכולתה החדשה; מדינה אשר לה העושר הדרוש כדי למלא את המוטל עליה תוך נדיבות; מדינה שהיא, על הכל, מוסלמית והיא מדינה תקיפה ומעמד־התווך שבמדינות הליגה הערבית. מדינה זאת הנה מצרים. ולזול ביכולתם וביושרם של המצרים בתפקידי אדמיניסטרציה אינו נדיר בקרב אנגלים, המצביעים על הימים הרעים בסודן של 1820—1833 ועל אבק־חטא שדבק באפנדים מני אז; אך מתוך השקפה רחבה יותר ברור שהטובים שבפקידות המצרית, המצויים בעין, ואשר מצרים היתה רוצה למנותם לנציגיה בנסיון חדש אשר כזה, היו מוכשרים במיוחד לסייע לשתי המדינות הצפון־אפריקאיות בימים הקשים הראשונים להתהוותן. כבר קיימים קשרים אישיים רבים בין קירינאיקה ומצרים, שבה מכירים יפה ומקירים את סעיד אידריס; ועובדה היא כי שבטי המדבר המערבי של מצרים יותר משהם מצרים הם לוביים לפי טיפוסם, ומצרים רבים מכירים את ג'בל־אחדר ואת בנגזי מקרוב. נאמנות של מצרים בבריטוליסטניה היתה מעמידה אותה בפני בעיות קשות יותר מאלו של קירינאיקה: — בעיות יצירה, נוסף על בעיות כיוון והדרכה; אך למצרים נסיון משלה, וימיו אינם רחוקים, ביציאה מתחת עול של אפוטופסות אירופית; ואת תפקידה היתה ממלאת לעיניהן החודרות ונוקבות של אחיותיה המוסלמיות. לפי יתרונותיה הנוספים, מבחינת עשרה ודתה, הרי ודאי יהיו לה סיכויים טובים להצלחה, ולבחירה כזו ע"י המעצמות או ע"י אר"ם היתה מובטחת השפעה מצוינת בכל רחבי העולם המוסלמי. בעוד מצרים קשורה בברית ידידות עם בריטניה הגדולה, לא תתוארנה כל סכנות איסטרטגיות בתוצאות דבר זה. אכן, הנימוקים לטובת פתרון כזה משכנעים במידה שווה מבחינה ריאליסטית ואידיאליסטית כאחת.

מרידת השבטים בדרום־פרס

התקוממות השבטים בדרומה של פרס, בספטמבר־אוקטובר 1946 נודע לה ענין כפול: יען היתה דוגמה אופיינית למשחק־הכוחות שבין השבטים, כ"מדינה בתוך מדינה", לבין הממשל המרכזי, המתנשא והחלש גם יחד — אותו משחק בלתי־יציב והפכפך, המגלה מדי פעם את המבנה החברתי והמדיני הרפוי של ממלכה מורח־תיכונת — ולמצד־התיאבקות הטיפוסיים בין חילות־המצב ושרדות־החילוץ או העונשין — מזה, לבין איסטרטגיות־השבטים המסורתיות — מזה; וכן, יען שב"טיפת־מים" זאת של מאבק מקומי על שררה ומעמד מתגלים מגמות וניגודים של כוחות־חוץ אדירים, ואף עולמיים.

ברשימה "שבטיה הסוררים של דרום־פרס", שנתפרסמה במדור "רשימות מדיניות" בחוברת ל"ה (יולי 1946) של "מערכות", צוינו, בהערות־המערכת, "האשמות־הגומלין בדבר מתן זיון למורדים בפרס (בצפון־המערב — או בדרום) ע"י מעצמות מתחרות" (דהיינו — רוסיה — לאורביגאנים; ובריטניה — לשבטי־הדרום, הערביים, האיראניים והתיורכיים — על כך ראה גם בידעות שב"צורר הידיעות מהמורח התיכון" בחוברות הקודמות של "מערכות"). באותה רשימה ("המתארת את מצב הדברים מן הבחינה הבריטית"), ובידיעות האחרות כנ"ל שהופיעו השנה בירחוננו, סומן כבר, בעצם, כמעט כל הרקע לאותה התפרצות אשר התחוללה, סוף־סוף, בשבועות האחרונים. עתה, כיודע, יצאו כבר הדברים מגדר "רשימות מדיניות", ולבשו דמות של התנגשות מווייגת, המכוונת, אמנם, להשגת מטרות פוליטיות מובהקות. הגורמים הצבאיים האמיתיים, העומדים מאחורי "משחק הנערים" הזה לא הופיעו כלל על הבמה, ויש לקחת כי ימנעו מכך גם בעתיד. בתורת כוחות אלה יש לראות את הארמיות העבר־קוקיות והמרכז־אסייתיות של ברית־המועצות — מזה, ואת תחנות חלי־האוויר המלכותי

שבעיראק, — והבריגדה הבריטית שהועלתה לפני חדשים מעטים בחוף בצרה — מזה; ומאחוריהם, "בקו שני", הרורבות הרוסיות הגדולות — ונושאות-האווירונים האדירות של ציי אמריקה ובריטניה. אך אלה הם רק גורמים שבמסגרת אשר למחזה הפרסי. ואלו הנפשות הפועלות ממש על במתי איראן באותו מחזה, המזכירים, אמנם, לעתים אופרטה נוסח המאה ה"ט, או רומן "רוריטני" אך העקוב־דם ואשר ריח־נפט מלתו — הם אנשי השבטים, המנסים לביים בדרום־פרס את ההעתק־שכנגד ל"המפכה" האורביגאנית — ומולם צבאה של פרס, שאין לדעת, ואפשר אין הוא יודע עצמו, האם על מנת לנצח את המורדים שלחתה ממשלת טהראן — או האם על מנת להיות מנוצח על ידיהם, ובדרך זאת לפתוח פתח לתמורות מדיניות, במחוזות ובבירה, אשר ראש־הממשלה הגמיש והשנון ייתכן כי כבר מכון את מרכבת־המדינה לקראתם.

על כל פנים, מהמתרחש בפינה דרום־מערבית זאת של פרס — במחוזות כוויסתאן, הערבי כפאתי הדרום־מערבית, והשוקק בכטיארים, הלוחמים העזים, בחלקו הצפוף מזרחי, ופארס (או "פרסיסתאן"), שבט קשקאי, התיורכי במוצאו, מפיל כיום את חתימו עליו — באותו שטח בו התחוללו במלחמת־העולם הראשונה הרפתקאותיו ומזימותיו הפוליטיות הצבאיות של "הלורנס הגרמני", וסימום, וחילות־מצב בריטיים שבגמליה־החוף היו נתונים במצור ממש ע"י בני־השבטים — לא רק שהוא עלול להביא, בסופו של דבר, לגלגלים רבי חשיבות על הבמה המדינית, הפנימית והחיצונית, של פרס אלא שהוא אף מאלף עד מאוד לגבי דרכי הטיפוח וההפעלה של "ראש־הגשר" פוליטיים ומרדניים במדינות מזרח־תיכוניות ע"י גורמי־חוץ האדירים.

הידיעה הראשונה על פרוץ ההתקוממות המזויינת בדרום־איראן באה ב־22 בספטמבר 1946 מטהראן, ואמרה כי "אנשי קשקאי מזויינים התקיפו את העיר בושיר שבחוף המפרץ הפרסי, תפסו שלושה מקומות־ישוב שבין בושיר לשיראז וניתקו את קו־הטלגרף המקשרים עם הבירה". למחרת (23.9) נתפרסם כי הגנרל מנדי פטימי, מושל מחוז פארס, מסר לראש־הממשלה, קוואם סלטנה, תזכיר, שכלל 6 תביעות מטעם אנשי השבטים אשר נזקו, בשבת (21.9) אל שיראז ובושיר. על הגשת תזכיר זה הוחלט בפגישה שהתקיימה בשיראז בין מנהיגי שבט קשקאי ונציגיהם של התושבים המקומיים, ובתוכם בעלי קרקעות, בעלי תעשייה וכלי הקודש. כן נמסר כי כאלף אנשי־שבטים נזעמים היו נוכחים באותו מעמד.

המער'; (3) פיטורי קצינים גבוהים בצבא "בשל חוסר־ישרם"; (4) הקמת מועצות איזוריות, לאלתר, בדומה לאלו שהוקמו באורביגאן והענקת אבטונומיה מקומית (טענה שהקבילה לתביעות "הדמוקרטים" האורביגאנים בשטחם, אך היתה מכוננת נגדם, לשם שמירת "שווי־משקל" לכאורה, בין האבטונומיה האורביגאנית שבאיזור השפעה טוביטי — לבין הפוכו של הדבר שבדרום־פרס); (5) הקצבת שני שלישי של מסי איזור פארס לצרכי המחוז עצמו; (6) מינוי פקידים ממשלתיים באיזור פארס בהסכמתה של הממשלה האזורית. באותו יום נודע כי ממשלת איראן נתנה הוראות ליחידות ממנועות וכוחות תעופה לצאת לשיראז. כ־170 מכוניות־משא, וכן טנקים ואווירונים יצאו מטהראן בשאתם גייסות ממשלתיים לשיראז. לפי מקורות מהיגים מנו המורדים כ־20 אלף איש, משבט קשקאי ומשבטים אחרים שבסביבה. הפרשים משבט קשקאי שביצעו את ההתקפה היו מזוינים יפה ברובים, מכ"י ורובים אנטי־טנקים. אנשי מפלגת "טודה" עזבו את שיראז כבהלה. המשטרה וחיל־המצב שבחלקי פרס הדרומית, אשר המורדים איימו עליהם, הסי־תגרו בקסרקטינים, ושום קרבות לא נערכו אותו יום (23.9).

6 הנקודות שבתזכיר היו: (1) התפטרות הממשלה האיראנית, חוץ מראש הממשלה (דהיינו — סילוק נציגי מפלגת "טודה" שבממשלה — המער'; (2) שחרור מנהיגי שבט הבכטיארים, (שמחוץ למחוז פארס!) שנאסרו לא מכבר (כמעשה המכון נגד התקרבות הבכטיארים להשפעות הבריטיות ואיומיהם לממשלת טהראן. —

בס קש קאי — יושב מסביב לשירז ובושיר, במערב פרסיסתאן, והוא גדול שבטי הנודדים מהמוצא התיורכי אשר בפרס (מונה כ־300,000 נפש).
 שבטי הבכטארים החזקים — מרכזם בהרי כוויסתאן ולעבר איספהאן.
 שבטי הלורים והכורדים — מרוכזים בהרי המחוזות הנקראים ע"ש שבטיהם.
 איזורי הנפש מרוכזים ע"י אבאדן, ג'ז, סאראן ואחואז.

השלמות למפה:

(מקומות הנזכרים ברשימה ואינם מופיעים על גבי המפה)

ג'ד-ר'יד — כ־50 קילומטר צפון-מערבה מבושיר בחוף.
 נאנה — כ־20 קילומטר צפון-מערבה מבנדר-ריד וכ־70 קילומטר בחוף.
 נדמיר — כ־40 קילומטר צפון-מזרחה משיראז מצפון לאגם.
 אקרום — כ־170 קילומטר דרום-מזרחה משיראז, כ־270 ק"מ דרום-מזרחה מבושיר.
 זירון — כ־90 קילומטר מערבה לשיראז, כ־100 קילומטר צפון-מזרחה לבושיר.

פעולות קרב התנהלו רק בפברברי בושיר, עיר הנמל, עם כוחות שבטים ערביים (היושבים על חוף המפרץ הפרסי), שהתפרצו לעיר בסוף השבוע שלפניכן. — וכן ליד הנמלים הקנים גנאוא ובנדרריג, שאנשי שבטים אחרים שמו מצור עליהם.

הודישה לשחרור ראשי הבכטיארים העידה על כך שהיקף תנועת ההתקוממות חרג ממסגרת מקומית-גרידא. עם זאת החלו מתהליכות ידיעות על כך, כי חלק מהשבטים הערבים בדרום-מערב איראן רוצים להצטרף לעיראק. ואלו — רדיו מוסקבה ייחס (20.9) את פעולתם הפוליטית של הבכטיארים לכך, „כי פקדים, סוכנים ומרגלים אנגלים מעורבים בהסתה לתנועות ספרטיסטיות באזורים פארס, כוזיס תאן ואיספאהן.

כנראה, שב-26.9 נתקימה מעין שביתת-נשק למשך 20 שעות. יום לאחריה, ב-27.9, פרצו קרבות קשים בין אנשי קשקאי וכוחות הממשלה בעיר כזירון, שבין שיראז ובושיר. לפי הודעת המפקדה האיראנית, נהדפו אנשי קשקאי לאחר כמה התקפות. המורדים ירו אותו יום על האזירונים, שטסו מעל שיראז, אך אף אחד מאלה לא נפגע.

בינתים פנה חסן סקיוזדה, ציר איראן בלונדון, למיניסטריין החוץ הבריטי בענין שני פקידים יקונסולריים בריטים, אלן טרוט וגולד, שהם אשר נאשמו ע"י מוסקבה בהסתה שבט הבכטיארי. הציר ביקש, שהם יוחזרו מאיראן באם תוכח אשמתם. מיניסטריין החוץ הבריטי הכחיש את האשמות.

ב-28 או 29 בספטמבר נצטוו כוחות התעופה האיראניים להפציץ חלק מהעיר בושיר, ואת נמלה, שנכבשו ע"י המורדים. לפי מקור איראני נמצאה חצי העיר בושיר בידי המורדים. כנראה שמצב דומה שלט בשתי הערים הגדולות בושיר ושיראז: אנשי שבטים שפרצו לתוך חלקי-העיר, וחיל המצב המתגונן בפסקטין ובמצודת-העיר „ציטאול“ בלע"ז). — קרבות קשים נמשכו בכזירון. כוחות הממשלה הוסיפו להדוף את המורדים. בדרך כלל נראה כי הקרבות על כזירון — ערך מכריע היה להם ב„איסטרטגיה“ של המרד בדרום-פרס, כי היא אשר חיברה — או

ניתקה — את הקשר שבין שיראז ובושיר, ושימשה מפתח לכל יחסיהכוחות שבמחוז. משלחת הארבעה, שנשלחה ע"י ראש הממשלה לשיראז על מנת לנהל מו"מ עם נסיר קשקאי¹⁾, אחד מארבעת האחים המנהיגים את המרד, חזרה לטהראן. ראש הממשלה סירב לקבל את תביעות מנהיגי שבט קשקאי, והחורגים הפוליטיים באיראן סברו שהמו"מ הגיע לנקודת קסאון, אבל הם „האמינו ביכולתו של ראש הממשלה להתגבר על הקשיים“ (על אף הקפאון המקביל במו"מ עם משלחת סבריו (אוריגיין), שנמשך כבר כחודש).

התביעות של נאצר קשקאי (היו: 1) הקמת מועצה אזורית של פארס; (2) מינוי שני יועצים חשבים קשקאי בממשלה המרכזית; (3) פיסטוריו של מפקד חיל-המצב בפארס וכן שהמועמד לתפקיד זה יוצע ע"י נאצר קשקאי; (4) מינוי מושל חדש באזור פארס, לאחר התיעצות עם שבט קשקאי.

ראש הממשלה הכריז „שהוא מוכן להתייחס לתביעות בתשומת לב, אם הן התיינה בהתאם לקונסטיטוציה של הארץ“.

בליל 29.9 נמסר שוב על קרבות קשים בכזירון — אך עתה היו אנשי שבט קשקאי הודפים את כוחות הממשלה. כן כבשו המורדים את בנדר מיר, עמדת מפתח של חיל המצב הממשלתי ליד שיראז, המפקחת על קיום רבים של תחבורה, ועל הגישה למעיינות ולסכר שבאותה הסביבה.

ב-1.10 הודיעה המפקדה האיראנית כי חיל-האוויר הפציץ ריכוז-מורדים הנמצא בתוך בושיר. — מחוגים הקרובים לראש הממשלה נמסר כי משלחת מיוחדת יצאה לשיראז לחדש את המו"מ עם נאצר קשקאי.

אולם ב-2.10 נודע, כי קשרי-ידיעות שבין המפקדה האיראנית וחיל-המצב בבושיר נפסק בפעם הראשונה מאז החל המרד. דובר המפקדה הודע, כי „בושיר נחשבת לאבודה“ — כנראה, כתוצאה כניעת חיל-המצב בפני המורדים. בכזירון, זו התחנה החשובה במסגרת הדרך לשיראז, כ-70 מיל מצפון-מזרח לבושיר — נמשכו עוד קרבות חזקים ולפי „רויטר“ נפל חיל-המצב בכוחו המספרי, ביחס שש

(1) בענין נסיר קשקאי זה ומעלליו הסוררים של דרום פרס, עמ' 87.

10:1 לעומת אנשיהשבטים ו"היה מוכרח להיכנע אם לא תגיע מיד התגבורת, שנאמר עליה כי היא בדרך". חילי-המצב סבל מצמצום במזון, מים ותחמושת.

על סבך השאלות הפוליטיות שבצלן התחוללה התקוממות השבטים, תיעד העובדה כי באותם הימים עצמם שוחח מנהל מחלקת המזרח התיכון במיניסטריין-החוץ הסובייטי, זיצוב (שהגיע בשליחות לטהראן), עם ראש הממשלה — קואם אסי-סלטנה, בענין דחיית הבחירות בפרס, וכתוצאה מזה — הדחיה בהתחייבותה של הממשלה למסירת זכויות הנפט בצפון איראן לסובייטים. (לפי חוק שנתקבל בשנים האחרונות, אין למסור זכויות בלי אישורו של המג'לים — והוא טרם נבחר — המער').

בינתיים התקרבה ההיאבקות בדרום לנקודת המשבר. 4.10 נמסר מטהראן כי, לפי ידיעה שטרם אושרה, כבשו שבטי קשקאי את שיראן. הממשלה המרכזית שלחה הוראות תקיפות לכוחותיה באיזור המרד שעליהם לחזור ולכבוש את העיר מידי המורדים. ואלו ידיעה אחרת אמרה, שהמורדים השתלטו על העיר קרמנשאח, צומת תחבורה בין טהראן ובגדאד. (במחוז חאמאדאן, שבמערב פרס, מקום בית-זיקוק לנפט, ואוירודומים ובי"ס צבאי — ולפי מקומו לא יכלו לכבוש אלא שבטי הקורים — המער'). המורדים שבאותו איזור הקימו התאחדות בשם "התאחדות שבטי קרמנשאח", וטלגרפו לראש הממשלה שהם תובעים שתיתן למחוזם עצמאות "כדוגמת אזרבייג'אן".

תמונה דרמטית, האופיינית למהלך "מלחמת פנים" בארצות מזרח-תיכוניות, הסתמנה ל-5.10, יום בו הודיעה המפקדה הראשית לצבא-פרס על נפילתה של כזירון, "העיר (כדברי רויטר), שבדרום-פרס, אשר בה חילי-המצב היה נתון ימים אחדים במצור מהודק שהושם ע"י אנשי שבט קשקאי הוועפים, שמספרם לעומתו — עשרה לאחד". אך עם זאת הודיעה המפקדה כי שדרת-חילוץ של חילות-הממשלה פילסה לה את הדרך עד שיראן, בירת מחוז פארס, שאנשי השבטים סגרו עליה, לאחר קרבניו רצוף של 12 שעה. מצבי-הדברים המדויק בתוך שיראן לא פורש באותה הודעה, שאמרה רק כי מזה יומיים הוחל במערכה על שיראן, וכי חילי-המצב היה מחויב מעמד בפני התקפות

וועפות של אנשיהשבטים. ואלו מג'א-ה-רום, כמאה מיל דרום-מזרחה לשיראן, נתקבלה הידיעה כי "חילי-המצב הגדול שבאותו מקום מחכה להתקפת השבטים בכל רגע". אותה הודעה אמרה, כי בכזירון נגרמו אבידות קשות לחילי-המצב, וכי כל בנייניה-צבא ומחסני-האספקה הושמדו לפני שהוא נאלץ להיכנע.

מיניסטריין המלחמה הפרסי והמטה הכללי פקדו על הגייסות אשר מול אנשיהשבטים המורדים שבדרום-פרס לערוך התקפות נגד בכל מקום בו מאיימים עליהם. את אבידותיו של הצבא הפרסי רואים כבר כחמורות, וחוגי הנספחים-הצבאיים של ציריות-החוץ שבטהראן סברו, כי לחילות הממשלה היה למכשול מעוט מספרם לעומת אויביהם — וכן עוצם המרחבים המדבריים אשר סביבם. חוגים אלה חששו כי באט תתפשט התקוממות השבטים גם אל מחוז כוזיסטאן — יועמד בסכנה אזור שדות-הנפט. ידיעה ממקור אחר, באותו יום (6.10) דיברה על כך ששתי הערים (כזירון ושיראן) נכבשו ע"י המורדים לאחר קרבות קשים.

משפלה שרשרת עמדות-המשלט שבמחוז פארס כולה (שיראן, כזירון, בושיר) בידי המורדים — נשתנה המצב מיסודו. ברור, כי הממשלה תבקש מעתה את הדרך כיצד להשלים עם מצבי-הדברים שנוצר. הקרבות פסקו, תגי בורות-צבא לא נשלחו עוד, והחלו פרקי-עקיפין של מו"מ.

ב-12.10 נמסר — "לפי חוגים אחרים בטהראן" — כי "עכשיו מוכנים שבטי קשקאי, שהתמרדו לפני כשלושה שבועות, להחזיר את הנשק שתפסו בבושיר ובכזירון, אולם מקורות אחרים סבורים שהקפאון שחל בקרבות אינו אלא הפוגה, לרגל השיחות המתנהלות בין מנהיגי שבט קשקאי ונציגי הממשלה בשיראן, ואלו אם לא תוכתרנה השיחות בהצלחה, כי אז יתחדשו הקרבות".

בינתיים הודיע ראש הממשלה לנאצר קשקאי, שיהיה נכון לפתוח מחדש במו"מ, בתנאי שאנשי השבטים יענו את בושיר וכזירון, ישחררו את השבויים ויחזירו את הנשק והשלל שנפל לידיהם. ואלו נאצר הודיע בכרוז, "שהוא לקח את החוק והסדר במחוז פארס תחת חסותו". נטיה זו של ממשלת פרס לקבל "משטר אבטנומיי", כדוגמת זה שקיבלה לגבי אזרבייג'אן

— דירבנה להגבה את הגורם הסוביטי. ב'14.10 פורסמו ידיעות על כך כי מנהל מחלקת המזרח התיכון במיניסטריון החוץ הסוביטי, שנמצא אותה שעה בביקור בטהרן, הציע למשל את איראן שזו תסתלק מחוזה "סעד-אבאד". הידיעה — שממשלת איראן אמנם הכחישה אותה — דיברה על הסכם צבאי בין רוסיה לפרס. דבר זה הופיע כמתואם עם מסע התעמולה שפתח בו פישווארי, מנהיג "המפלגה הדמוקרטית" באזור בייבאן, נגד חזירת ההשפעה של "הליגה הערבית" לאיראן. הוא טוען ש"התאחדות ערבית" נוסדה בכוחו של סתאן, אשר מאחוריה עומדים הברזים, והיא מנסה להטות את שבטי הדרום להתאחד עם עיראק. (בכוחו של סתאן, כידוע, מעיינות הנפט החשובים של החברה האנגלו-איראנית). יחד עם זאת תוקף פישווארי את ממשלת איראן, ובכלל זה את המיניסטרים מפלגת "טוה", שהאוטונומיסטים האזוריים אינם שיתפו אתם פעולה בעבר — ולדבריו כתבו של "דיילי טלגרף" בטהרן, הצעתה של רוסיה לאיראן לבוא אתה בברית צבאית אמרה שרוסיה תתן לאיראן 300 אווירונים ומדריכים לצבא האיראני. לפי דבריו הכתב, צריכה היתה עמדת הממשלה האיראנית לגבי הצעה זו (וכן ביחס חברה רוסית-איראנית לתעופה), להיקבע רק לאחר הבחירות למג'ליס (פרלמנט) החדש.

באותו יום, 14.10, נודע כמובן, כי הגנרל זוהדי, מפקד כוחות הממשלה באיזור שיראז, יצא אתמול מטהראן, לאחר ששוחח עם השאח וראש הממשלה בענין המו"מ עם נאצר קשקאי, מנהיג המרד. הדעה שרווחה בטהראן היתה, כי נסיר התרשם מההפצצה שהפציצו כוחות התער-

פה האיראניים את ריכוזי אנשי קשקאי בסביבת שיראז בשבוע שלפני כך והוא משתולל לישב את הסכסוך עם הממשלה בהקדם האפשרי.

סיומה של הפרשה — לעת עתה — בא עם הידיעה, ב'17.10, כי ממשלת קואם סלטנה התפטרה. אכן, השאח ביקש את ראש הממשלה להרכיב ממשלה חדשה, — וזה איפשר לו להרחיק את היסודות "הבלתי רצויים" שהיו בממשלתו (למעשה היו אלה, בראש וראשונה, שלושת חברי מפלגת "טודה" שבקינט — ועל-ידי כך הפכה הממשלה להיות "בלתי מפלגתית", לכאורה, בריב-ההשפעות שבין רוסיה לבריטניה). ידיעה זו הגיעה שעות אחדות לאחר ההודעה על הסכם בין הממשלה לשבטי הדרום. ואמנם, אחת הדרישות של שבטי הדרום היתה שנוציג "טודה" יוצאו מהממשלה. אולם, תביעה זו לא הוכנסה ב'11 הנקודות של נוסח ההסכם שהוכרו עליו באותו יום, — ובאורח רשמי כל מה שעשה ראש ממשלת פרס — מרצונו החפשי עשה. אכן, אין זה מהנמנע כי הדבר כולו — והשיר מוש כמרד אנשי-קשקאי בכלל זה — לפי רצונו של קואם סלטאנה עצמו כוון ונתרחש. בימי אוקטובר האחרונים נודע גם על שחרורו של הגנרל ערפה, מי שהיה ראש המטה הפרסי ונאסר בפקודת אותו ראש-ממשלה עצמן כאביב ש.ז., "בעד נטיות ריאקציוניות ואנטי-רוסיות". נראים הדברים כי ממשלת פרס עומדת עתה נכונה, כשידיה "בלתי כבולות", לקראת כל תמרון ומפנה אשר ייראה כנוח לה ביותר בהתפתחות הדברים העתידה מסביב לה.

אם כן-אדם אינו מוכן לומר נמנית על חופשתו בגלל חרותו.
הוא אינו ראוי לא לחפש ולא למרות.

בנימין פרנקלין